

Újra közöljük

„Munkás és parasztfiatalok az egyetemen”

Jelen közleményünkkel a haladó szegedi egyetemi ifjúság egyik jelentős kezdeményezésének, a munkás és szegényparaszt fiataloknak az egyetemi hallgató-ság soraiba való bevonására irányuló törekvésének két dokumentumát idézzük.

Az „új magyar vezető értelmiség” kinevelésének igénye első ízben 1945-ben, a MADISZ szegedi egyetemi tagozatának Nyilatkozatában jutott kifejezésre. (Ld. Utunk, 1945. máj. 2., újabban: Szegedi Egyetem, 1965. ápr. 10.) A probléma konkrét megfogalmazást csak a felszabadulást követő második tanév végén

nyert. A Magyar Kommunista Párt, a Szociáldemokrata Párt, a Nemzeti Parasztpárt, a Szakszervezeti Bizottság és az Egyetemi Hallgatók Szociális Munkaközössége beadványát, amely 30 tehetséges munkás és parasztfjú értekezései mellett egyetemi felvételt kért, a Szegedi Nemzeti Bizottság nagy örömmel vette magáévé. (Vö. SZNB 1946. június 7-i jkv. MSZMP Csongrád megyei Bizottsága Archivuma, 39/2/1/69.; Délmagyarország, 1964. jún. 8.) Bár tudomásunk szerint ezen igény ekkor megrekedt a kezdeményezés stádiumában, most —

csaknem két évtized múltán — mégis megérdemli a figyelmet. Ha nem is teljes jogú egyetemi polgároként, csak mint az egyetemen szervezett jogi tanfolyam hallgatói, a munkás és parasztfiatalok első csoportja 1946 őszén már átlépte az egyetem kapuját. Nagy László (ma a gödöllői egyetem tanára) egykorú cikke hűen érzékelteti ezen úttörő csoport problémáit, fogadtatását, s — Székely Lajos írásával együtt — alkalmas az egyetem demokratizálásáért vívott harc kezdetének felidézésére.

„Sokat vitáztak a 30. érettségi nélküli munkás és parasztfjú egyetemre rendes hallgatóként való felvételéről. A középosztály fölhördült: „minek jártam én 8 évig gimnáziumba, ha most bugrisokat csak úgy, pártigazolvánnyra felvesznek?” Elfelejtik, hogy ők — esetleg érdemtelenül — szerencsés osztályhelyzetüknek köszönhetik, hogy — sokszor a munkás és parasztszermaszú proletárfiújúság kizárásával s rovársára — átrésztelték magukat jól-rosszul a 8. osztályon. Amikor tehát ezeknek a fiataloknak lehetőséget adunk, csak ugyanazt a lehetőséget váltjuk valóra ami a polgári s középosztályi családból származónak már régen megvan, de a szegényparasztság és ipari proletariátus fiainak még ma sincs meg...

Aztán a legdöntőbb érv: nem bugrisokat akarunk felvenni... hanem élelmes, nyitott, naturaliter intelligens, lehetőleg már eddig is alapos olvasottságú, amolyan kisebb stílusú Nagy Ferencet, vagy Veres Pétereket, akikben... megvan legalább akkora érdeklődés, igény és tehetség, mint a többi másfélezer szegedi diákban. Ezért — nem pártigazolvány, hanem tehetség alapján — személy szerint kívánjuk kiválogatni azt a 30 fiút a szegedvidéki tanjákról, falvakból, városokból, fővételt vizsga után (aminkább egésznapos beszélgetés...) fölvennek az egyetem bölcsész-termesettudományi vagy jogi karára. Ugyanez a Móricz Zsigmond népi kollégium gondoskodna — ingyen elhelyezéssel, étellel — a fiúk napenkénti külön képzéséről amolyan Eötvös-kollégium módra...

A továbbiakban ezek a fiúk egyenlő jogúak és köteleseknek lennének a többiekkel.

A középosztály cseréjéről sok szó esik mostanában. Jellemző a szűk osztályszempontú gondolkodásra, hogy sokan azonnal gáncsolják a cserét, ha ez csak 1500:30 arányban (2%) is valósulna meg, mint szeretnénk. A jóindulatúak szívhonal-feltesére pedig ez a választunk: ha a fiúk egy év alatt bebizonyítják, hogy tartják az egyetemi nívót, azt hisszük, megérdemlik, hogy az érettségi segítsen nekünk kivánni tőlük, őket az élet látja el maturáival.

Kérjük az értelmiségi ifjúságot, személyes ismerősei közül, ajánljanak meg a körvonalazott elveknek megfelelő szellemi érdeklődésű és műveltségi igényű fiatalembert a kértük az illetékeseket, tegyék lehetővé a fiataloknak a közönség való bejutását. (Székely Lajos: Harmadik paraszti Szegedre tart. Egyetemi Elet, 1946. szeptember)

„Amint ismeretes, tavaly a szegedi tudományegyetem jogi karán is létrehozták az érettségivel nem rendelkező fiatalok számára az esti jogi tanfolyamot, hogy a szegénysorsú munkás- és parasztszermaszú ifjúság is megszerezhesse a szükséges felsőbb ismereteket. Természetesen ennek a döntő jelentőségű lépésnek rögtön akadtak kerékkötői is, akik a tudomány megsértését látták abban, hogy „hat elemis parasztkölykökből két év alatt doktorokat csinálnak.” Pedig hát az igazság az, hogy ezen a téren a tanfolyam egyáltalán nem ad doktorátust. A tanfolyam csupán arra készít elő, hogy abban az esetben, ha a hallgató kiváló, vagy jeles eredményt tud felmutatni, akkor beiratkozhat a jogi karra rendes hallgatóként és a lehallgatott négy felvétel beszámítják tanulmányába. Itt azután tovább kell folytatnia a tanulást és úgy hisszük, ha megfelel a követelményeknek, úgy megérdemli, hogy lelkiismeretes munka után megszerezhesse rendes körülmények között a doktorátust is.

A tanfolyam megindulásakor egyébként 120-an jelentkezték felvételi vizsgára. Ezek közül 84-et vettek fel. Már ez is bizonyítja, hogy aki nem állta meg a helyét, azt itt az

indulásnál kirostálták, a megmaradtak viszont nem éppen üres „tarisznyával” koptattak be az egyetem kapuján. Természetesen ezek között is akadtak, akik esetleg szerencsés folytán kerültek be. A későbbi vizsgákon azonban elvált, hogy ki való oda és ki nem. Valóban az első felvétel végére a hallgatószám létszáma az anyag nehézsége miatt 50-re csökkent.

Mindezek tehát világosan mutatják, hogy kemény, állandó munkával kell dolgozni a jogi tanfolyam felállításával nem történhet semmi olyan, ami az egyetem hírnevét csorbítaná. Ha valaki végülpillant az anyagon, akkor is meggyőződhet róla, hogy fokozott munkatempóra van szükség.

Lehet, hogy az elmúlt világ lovagjainak fáj a mi betörésünk az egyetemre. Legyenek azonban nyugodtak, hogy mi munkás és parasztszermaszú fiatalok nem vesszük szívünkre támadásaikat, hanem dolgozunk azzal, hogy ami eltűnt az idő vasfogu kerekét között, azt senki többé vissza nem hozhatja.

Mindezt szükségesnek tartottuk elmondani, egyrészt irigyeink megnyugtására, másrészt a közvélemény helyes tájékoztatására és ezért az illetékesek figyelmét is felhívjuk ennek nagy fontosságára. Az illetékesek felé még az a kérésünk lenne, tegyék lehetővé, hogy ne csak a kitűnő és jeles eredménnyel végzettek, hanem a jó eredménnyel vizsgázottak is beiratkozhassanak a tanfolyam után az egyetemre. (Nagy László jogásztanfolyami hallgató: Munkás és parasztfiatalok az egyetemen. Délmagyarország, 1947. március 25.)

A vietnami szolidaritási alap javára

Szendrei Imre hangversenye a főiskolán

A Tanárképző Főiskola dísztermében május 20-án este az intézmény szakszervezeti bizottsága a szabadságáért hősiessen küzdő vietnami nép javára rendezett hangversenyt, amelynek jegyét részben elővételben, részben a helyszínen elkelték, s csaknem telt ház előtt lépett a dobogóra dr. Szőrényi József, a szakszervezet elnöke.

Dübörög a taps... Szendrei Imre, Liszt-, Chopin- és VIT-díjas zongoraművész maradó élményét nyújtó virtuóz zongorajátékával ismét elbűvölte a közönséget a Szegedi Tanárképző Főiskola Szakszervezeti Bizottsága által rendezett vietnami szolidaritási esten, amelynek teljes bevételét eljuttatták a Dél-vietnami Nemzeti Felszabadítási Front budapesti irodájához.

vezet elnöke, Rövid beszédében kiemelte, hogy ez a megmozdulás is a proletár nemzetköziség kifejezése, tanúbizonysága annak, hogy együtt érzünk a vietnami néppel. Külön köszöntötte az est művészt, Szendrei Imre kétszeres Liszt- és Chopin-díjas, VIT-díjas, és a Szocialista kultúráért jelvényrel kitüntetett zongoraművészt, a főiskola oktatóját, azért a nemes gesztusért, hogy elvállalta a hangversenyen való fellépést.

A közönség nagy tapsal fogadta a kiváló kvalitásokkal rendelkező művészt, aki először Liszt Transzcendentális stúdiójának hetedik darabját, az Eroica-t játszotta. Mély átéltség, drámai megjelenítő erő jellemezte zongorajátékát, amellyel megjelentette a monumentális harcot, a népek szabadságvágyának győzelmét. A művész ezután Chopin G-moll balladáját adta elő, amelynek keveredő epikai, lírai és drámai elemei lelket sodróan mutatták az ifjúságra való visszaemlékezés feltörő és megállíthatatlanul vissza-visszatérő keringőjét, az est egyik legemlékezetesebb produkciójaként. Chopin H-moll szonátja következett ezután, amelynek lenyűgöző előadásából különösen a két utolsó tétel emelkedik ki: a Largo elmélyült zeneiséget sugárzó élménye és a finálé hatalmas ívű crescendoja, amelyet utólréhetetlen virtuozitással adott elő a művész.

Szünet után is játéknak ez az oldala domborodott ki, különösen ami Szostakovics három fantasztikus táncát és Bartók három burleszk-jét illeti. Elsőnek Csajkőzönséget. Romantikus és modern művel lépett dobogóra Szendrei Imre, majd a Szostakovics táncokkal ragadtatta el a közönséget. Romantikus és modern művek egészen a legújabb törekvésekig: Chopin-től Prokofjev Ördögi sugallatán, a Bartók-művön át egészen Kardos István Négy preludiumig fölényes tudásával és virtuozitásával elragadt bennünket.

Az egyes zeneművek előtt Garamszegi József adjuktus mondott színvonalas magyarázatot.

Az egyetemeres történetírás rangos eredménye

Wittman Tibor: Németalföld aranykora

A FELSZABADULÁS után magyar történészek alig foglalkoztak az egyetemeres történelmi munkák irásával, majdhogynem „hivatalos” elgondolásból átengedve művelését más nemzetek történészeinek, ezért elsősorban külföldi szerzők fordításai láttak napvilágot, amelyek természetesen nem mindig pótolhatták a hazai szerzők műveit. A felelősség már megtörtént, s különböző kiadók gondozásában kezdnek napvilágot látni magyar történészek munkái is. A megjelent kötetek, közöttük Wittman Tibor munkája igazolja, hogy az egyetemeres történelem itthon is művelhető műfaj, és nemcsak hogy elérik a nemzetközi színvonalat, hanem egyes esetekben messze meghaladják, ezt példázza a Németalföld aranykora. E kitűnő, finom és világos elemzéssel, gazdag és széles társadalom-, politika- és gazdaságtörténelmi ismerettel, élően marxista szemlélettel megírt könyv magasfokú népszerűsítés igényét éreztet, ugyanakkor tudományos értéke is elvitathatatlan. „Európa négy korszakai” sorozat egyik köteteként megjelent munka tehát új és időszerű, mint maga a sorozat.

A mű a bibliográfiával és az időrendi táblázattal együtt 26 fejezetet tartalmaz. Lényegében — ha szerkezetileg nincs is így elhatárolva — öt fő részre tagolható ill. a fejezetek öt részben csoportosíthatók, amelyek azonban szorosan összefüggnek, és összességükben — fejezetek és részek közötti szakadások nélkül — alkotnak keret egészét.

Az első rész öt fejezetéből az első kettő sokoldalúan és kitűnően elemzi Németalföld gazdasági és társadalmi fejlődését, súlyt adva a fejlődés sajátosságainak, bemutatva és igazolva, hogyan mélyült el a feudalizmus válsága a tőkés rendszer győzelmi esélyeinek növekedése nélkül, s elemzi a forradalmi válság (sajátos) tényezőit. A harmadik és negyedik fejezet a németalföldi reneszánsznak és humanizmusnak a polgári forradalom eszméi előkészítésében betöltött szerepét, az öt-

dik a forradalom „előszelét” felkeltő reformáció, főleg a kálvinizmus előzményeit és elterjedését vizsgálja. E rész tehát a függetlenségi küzdelemmel összefüggő forradalom kibontakozását elemzi Németalföld egészének a fejlődését.

A második részbe sorolható fejezetek a forradalmi függetlenségi küzdelem fejlődésének menetét, a képrombolás megindulásától az Utrechti (és az Arrasi) Unió létrejöttéig tárgyalja. Elemenzi a képromboló mozgalom társadalmi bázisát, kifejti a mozgalom által felszínre vetett belső társadalmi ellentéteket, a paraszti tömegek passzivitásának okait, Alba tevékenységét, a gueux-mozgalom kibontakozását és az északi felkelést. Vizsgálja az 1578. évi fordulatot, a Genti Paeifikációnak az ellenforradalom kibontakozását segítő hatását, az északi-déli tartományok kettészakadásának kezdeti lépését. A továbbiakban tárgyalja a forradalmi szabadságharc súlypontjának áttolódását — és ennek okait — Flandria és Brabant területére, a genti felkelést, a radikális gueux-mozgalom, és találon mutatja be a flandriai gueux-diktatúrának — és általában a forradalomnak — a gyenge pontjait. Bemutatja, hogy a forradalmi parasztpolitika hiánya és a kálvinizmus vallási hegemoniájának megteremtésére irányuló törekvése milyen mértékben akadályozta a forradalom bázisának kiszélesítését — taszítva maguktól elsősorban a katolikus parasztságot.

A harmadik rész Németalföld kettészakadásával és Dél-Németalföld — Belgium — fejlődésével ismerteti meg az olvasót. Az Arrasi — és az Utrechti Unió jelentőségét az alapvető elhatárolást Németalföld déli („Belgium”) és északi („Hollandia”) tartományai között, kiemelve, hogy az Utrechti Unió nem cikkelyeinek társadalmi hatása révén vált a forradalom fordulópontjává, hanem mert lehetővé tette egy polgári köztársaság megszervezését. Dél-Németalföldön viszont megerősödött

a spanyol uralom és a katolikus egyház befolyása. Kitűnő képet ad a XVII. századi flamand festészetéről is (Rubens művészi, diplomáciai — politikai tevékenységéről, Van Dyck, Jordans, Snyders, Brouwer, Teniers, Siberechts stb. munkáságáról).

Egy részbe sorolható a következő öt fejezet, amelyek az északi tartományok forradalmának győzelmével, Hollandia tőkés fejlődésével és „aranykorával” és az aranykor hanyatlásával foglalkoznak. Különösen figyelemre méltó a tőkés fejlődés összevetőinek elemzése, ezen belül is a déli tartományok szerepének bemutatása az északi tartományok fellendülésének elősegítésében. Hasonlóan plasztikus a bémunkások osztályának kifejlődéséről és helyzetéről szóló rész (s különösen megragadó annak a kifejtése, hogy a tőkés kizsákmányolás kialakulásával párhuzamosan hogy jelennek meg a kizsákmányolás embertelen módszerei; valamint a tőkés profit mindenkefelettségének bemutatása), továbbá az állam — egyház viszonyának a vallástörténettel nem foglalkozók számára is világos ábrázolása és annak érzékelítése, miért vált Hollandia Európa „legfőbb idegközpontjává”. Hasonlóan rendkívül érdekes a polgári nemzetalakulás kezdetével foglalkozó fejezet mondanivalójának egésze (ezt olvasva: kár, hogy az elmúlt években a nemzet-haza-nacionalizmus kérdése körül kialakult országos vitában a szerző nem hallatta szavát).

Végezetül külön — a könyv egészével mégis szervesen összeforrott — egységet alkot a világ második polgári kultúrájának taglalása. Figyelme mindenre kiterjed a történelmi és politikai gondolkodástól a „mindennapi életen”, az irodalom és könyvkiadásra, a képzőművészeten és iskolákon keresztül a filozófiáig. Különösen a történelmi és politikai gondolkodásról, az Elzevierekről és a Spinozáról szóló fejezetek a legemlékezetesebbek.

A bibliográfiai rész nemcsak a szerző